

O MILU IN UMIVANJU

Zdaj, ko je minulo poletje, se gotovo z veseljem spominjate vročih dni, ko ste kakor povodni možje in vile pljuskali po prijetni vodi. Kako lepo je bilo na morju, v jezeru, v reki ali pa samo v majhnem bazenu na vrtu! Kako osvežujoč je bil vodni curek iz prhe v kopalnici! Ali živita še kje dandanes deček in deklica, ki gledata le oddaleč, ko se gredo drugi kopat, in se bojita učitelja plavanja? Ali je še kod na svetu otrok, ki prične kričati, če se je treba pošteno umiti, in ki vidi v umivanju samo nekakšno od staršev ali odraslih nalašč izmišljeno zlo. Mislim, da ne! Navzlic temu vam hočem tule povedati, pa ne samo nejevernim, da bi jih spreobrnili, temveč vsem — nekaj o vodi in milu.

Torej, ne krtačimo in ne čistimo se je prišla vanje, majhna vnetja, in če bi z debelo skorjo umazanije po telesu hodili okoli, temveč umivamo se tudi radi tega, da se obvarujemo bolezn. Pod drobnogledom namreč vidimo, da sestoji koža človeškega telesa iz samih luknjic, iz druge zraven druge. To so znojnice ali potne luknjice, skozi katere dihamo še poleg pljuč. Te znojnice morajo biti seveda vedno lepo odprte in čiste, nikoli zamašene. Drugače se napravijo radi umazanije, ki je prišla vanje, majhna vnetja, in če postane še hujše, se lahko tudi zadušimo.

Dà, dà! Morda mi ne verjamete? Opekline, recimo, so samo zaradi tega nevarne, ker ožgani deli kože ne morejo več dihati — in če sta dve tretjini kožne površine sežgani, potem človek umre, to se pravi: zaduši se!

Žalosten dogodek se je primeril v začetku 16. stoletja na domu nekega italijanskega vojvode. Slavili so veliko slavje in mnogo gostov je bilo povabljenih. Neki deček je predstavljal »srečo« in bi moral vse goste po vrsti obdariti. V ta namen so ga po vsem telesu namazali na debelo z zlato barvo. Lepo ga je bilo videti in mali deček je bil zelo ponosen na to, toda svoje veselje je moral drago plačati. Zakaj že po nekaj urah mu je postalo slabo, pričel je težko dihati in je kma-

lu nato umrl. Zadušil se je, ker je zlata barva zamašila luknjice na njegovi koži, in ji ni dopustila dihati. Žalostno, kajne? Ubogi dečko! Sedaj boste tudi laže razumeli, zakaj je treba vašo kožo, ki je posebno v mestih vedno zamašena s prahom in sajami, ki padajo iz dimnikov, kolikor mogoče velikokrat očistiti in prezračiti. Zato je tudi zračna kopel tako zdrava in osvežujoča. To ste gotovo v počitnicah pogosto opazili.

Tudi naši predniki, ljudje v daljni preteklosti, so se že umivali, četudi morda ne tako pogosto in redno, kakor delamo to mi, moderni ljudje. Jemali so takrat kot pripomoček poleg vode za drgnjenje kože še pesek. Tudi Grki in Rimljani so uporabljali pesek kot umivalno sredstvo in šele pozneje olje, ki ne napravi kože samo mehke in voljne, temveč jo obvaruje tudi pred nesnago. Ker se pa ta oljnata plast ni raztopila v vodi, so jo najprej odrgnili s koščkom železa in nato kožo oplaknili z vodo. Prijetna čistilna metoda je bila to, mar ne?

Zato ste gotovo vsi zadovoljni, da imate dandanes milo. Izumili so ga Galci, predhodniki Francozov, in sicer, kakor mnogo drugih izumov in odkritij, po golem naključju. Galci so bili namreč zelo nečimurni ljudje in so si baryali lase z nekim lasnim oljem in rdečo barvo, ki so jo dobivali iz zemlje. Ko so ti dve snovi pomešali z vodo, so opazili, da se nista samo mešali, temveč tudi močno penili. Napravilo se je milo!

To iznajdbo so pozneje prevzeli Rimljani; danes je pa izdelovanje mila velika industrijska panoga. Tvornice izdelujejo milo po posebnih navodilih, vsaka tvornica ima svoje, in ga mešajo z različnimi dišavami in barvami. Prav na kratko vam hočem povedati nastanek tega potrebnega pripomočka pri umivanju; podrobneje o tem boste pa čuli pozneje v šoli pri pouku kemije.

Najprej razkroje masti in olja z natronovim ali kalijevim lugom v maščobne kisline in v glicerin — tisti glicerin, s katerim pozimi, če imate razpokane roke, natirate kožo. Temu milu pridenejo še kuhinjske soli in dobe z natronovim lugom trdo milo za obraz in roke, s kalijevim lugom pa nastane poltekoče mazavo milo za pranje.

Odkod pa pride ta obilica masti v milo in kakšno mast uporabljajo za to? Gotovo ne dobrega in dragega surovega masla, bilo bi ga škoda predelavati v milo. Za izdelavo mila zadostuje kokosova mast ali palmovo olje ali pa tudi slabša prešičja mast, katere ne moremo uživati.

Ker smo sedaj ravno pri milnici, vam povem še nekaj o snaženju zob in o zobnih kremah. Snaženje zob in ustne votline je ravno tako važno kakor umivanje telesa. Ali to tudi vsi upoštevate? Zato ne smemo tega posla opraviti morda samo v izvestnih časih, recimo samo o velikih praznikih, temveč sleherni dan zjutraj in zvečer. Mar delate vsi tako? Kadar si snažite zobe, imejte vedno pred očmi, da jih najboljše očistite, če jih drgnete od spodaj navzgor, potem pa iztrebite z zobno krtačico iz špranjic med zobmi vse ostanke jedil, ki bi sicer pričeli v ustih gniti, razkrajati zobovje in povzročati hude bolečine. Vsekakor je

boljše, da si redno krtačimo zobe, kakor da z oteklim licem hodimo k zobozdravniku.

Prvi zobni prašek je bila kreda, čisto navadno čistilno sredstvo, sedaj pa uporabljajo večidel zobne paste in kreme, mešanico krede in milu podobnih snovi. In zobna krtačica? Iznašli so jo baje Zamorci, ki še danes uporabljajo v ta namen košček drevesne vejice, ki jo na koncu nekoliko razcefrajo.

Predstavlajte si samo, kako mora biti smešno, ko si Zamorčki vsako jutro obdelavajo zobe z vejico. Bodite veseli in zadovoljni, da imate praktično zobno krtačico!

Sedaj ko veste, kako je ustvarjeno milo, boste tudi uvideli, kako velikega pomena je za človeštvo. Ali si morete misliti, kam bi prišli, če mila ne bi več bilo. To bi morda ugajalo tistim, ki se neradi umivajo, toda med mojimi Zvončkarji takih Jurčkov prav gotovo ni.

NAŠ SLOVARČEK

TUJK

Olimpiada (od grškega mesteca Olympia, kjer so bile vsaka štiri leta velike športne prireditve) — svetovna prireditve vseh športnih panog po vzoru starih grških iger.

Šport (iz angl.), igra, zabava, ki krepi telesno moč in zdravje; ljubite šport (plavanje, smučanje, drsanje itd.), a ne pretiravajte!

Kapital (iz lat. caput = glava) — glavnica, denar; kdor ga nima, ima kapital v zdravju, zato ga čuvajte!

Kapitelj (iz lat. caput) — zbor duhovnikov, ki jim pravimo kanoniki.

Sanacija (iz lat. sanare = zdraviti) — ozdravitev, ureditev, izravnava, n. pr. te dni je izšla ministrska uredba o sanaciji kmetijskih dolgov.

Minister (iz lat. minister = služabnik) — pomočnik vladarja v monarhiji ali predsednika v republiki, svetovalec načelnika države, najvišji državni uradnik.

Monarh (iz gr.: monos = sam, arho = vladam) — samovladar (cesar, kralj); **monarhija** — državna oblika, kjer je vladar deden.

Republika (iz lat. res publica = državna zadeva, občina, država) — drž. oblika, kjer ljudstvo voli načelnika države; predsedništvo ni dedno kakor pri monarhiji.

Revolucija (iz lat. revolve = preobrnem) — državni preobrat, ki večkrat dolgo traja ter velja mnogo krvi in denarja, kakor n. pr. zdaj v Španiji, kjer se bijeta na življenje in smrt vojski vlade in revolucionarjev, upornikov.

General (iz lat. generalis = splošen, občen) — vojaški poveljnik, najvišja vojaška šarža. Koliko stopenj generalov poznaš?

Šarža (iz fr. charge) — služba, breme, čast, zlasti čin pri vojakih.

Generalen (gl. General) — glavni, splošen, n. pr. generalna stavka ali generalni štrajk je splošna opustitev dela; generalni ravnatelj je glavni, prvi ravnatelj kakega podjetja.

Generalizirati, t. j. posplošjevati; je malo kdaj dobro in pravično, n. pr. če bi kdo izmed nas trdil, da je šport vobče škodljiv, če škoduje temu ali onemu, ki pri tem zanemarja učenje.